

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

2026 №1
(10)

SAMARQAND – 2026

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

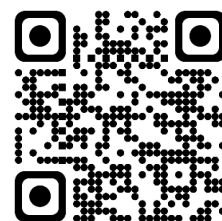
“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2026

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:	Bosh muharrir o‘rinbosari:
Juliboy ELTAZAROV <i>f.f.d., professor (O‘zbekiston)</i>	Roxila RUZMANOVA <i>f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)</i>
TAHRIRIYAT KENGASHI:	
<p>Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti rektori (O‘zbekiston);</p> <p>Hakim XUSHVAQTOV – f.m.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Akmal AHATOV – t.f.d., professor, Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);</p> <p>Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Suyun KARIMOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Musa YULDASHEV – f.f.n., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p> <p>Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor (O‘zbekiston);</p>	<p>Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Abduselam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);</p> <p>Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);</p> <p>Elchin IBROHIMOV – f.f.d., professor (Ozarbayjon);</p> <p>Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);</p> <p>Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Shahnoza XUSHMURODOVA – DSc, professor (O‘zbekiston);</p> <p>Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Dilorom MUMINOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Zarifa XUSANOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ahmadjon MAVLONOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ilyos JO‘RAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Ibodullo ZUBAYDULLAYEV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Bahora YUNUSOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);</p> <p>Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);</p> <p>Mas’ul muharrir: PhD, dotsent Zokir BAYNAZAROV (O‘zbekiston);</p> <p>Texnik xodim: Raxmatulla SHOKIROV (O‘zbekiston).</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:	Заместитель главного редактора:
Жулибой ЭЛТАЗАРОВ <i>д.ф.н., профессор (Узбекистан)</i>	Рохила РУЗМАНОВА <i>к.ф.н., доцент (Узбекистан)</i>
РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:	
<p>Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор, ректор Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.м.н., профессор, проректор по научной работе и инновациям Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор, проректор по международному сотрудничеству Самаркандского государственного университета имени Ш.Рашидова (Узбекистан);</p> <p>Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент (Узбекистан);</p> <p>Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор (Узбекистан);</p> <p>Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);</p>	<p>Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор (США);</p> <p>Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);</p> <p>Эльчин ИБРАГИМОВ – д.ф.н., профессор (Азербайджан).</p> <p>Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);</p> <p>Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Шахноза ХУШМУРОДОВА – DSc, профессор (Узбекистан);</p> <p>Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Дилором МУМИНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Зарифа ХУСАНОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Ахмаджон МАВЛОНОВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Илёс ЖУРАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Иболулло ЗУБАЙДУЛЛАЕВ – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Бахора ЮНУСОВА – PhD, доцент (Узбекистан);</p> <p>Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);</p> <p>Ответственный редактор: PhD, доцент Зокир БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)</p> <p>Технический персонал: Рахматулла ШОКИРОВ (Узбекистан)</p>

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)
Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)
Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);
Prof. Dr. Abduselam ARVAS (Turkey);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);
Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);
Prof. Dr. Temur KOJA OGLU (USA);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);
Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);
Prof. Dr. Elchin IBRAHIMOV (Azerbaijan);
Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);
Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Dilorom MUMINOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Zarifa KHUSANOVA (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Akhmadjon MAVLONOV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ilyos JURAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Uzbekistan);
Ass. Prof. PhD. Bakhora YUNUSOVA (Uzbekistan);
PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);
Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)
Technical staff: *Rakhmatulla SHOKIROV* (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);
Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);
Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNÖV (Özbekistan);
Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Murodkasım ABDİYEY (Özbekistan);
Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);
Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);
Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);
Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);
Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);
Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);
Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);
Prof. Dr. Elçin İBRAHİMOV (Azerbaycan);
Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);
Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);
Prof. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Dilorom MUMİNOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Zarifa HUSANOVA (Özbekistan);
Doç. Dr. Ahmadjon MAVLONOV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ilyos JÖRAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Ibodullo ZUBAYDULLAYEV (Özbekistan);
Doç. Dr. Bahora YUNUSOVA (Özbekistan);
Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);
Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)
Teknik Personel: *Rahmatullah ŞOKİROV* (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ
BOKU QURULTOYINING 100 YILLIGI

Inomjon AZIMOV	
I-Turkologiya qurultoyida yozuv masalasi.....	8
МАРАЗЫКОВ Турусбек Сейдакматович	
Бир тутумдуу жөнөкөй сүйлөмдөрдү классификациялоодо айрым бир маселелер.....	17
Elçin İBRAHİMOV	
Birinci Türkoloji qurultayda əlifba müzakirələri	27
Jo'ra Ochilovich XUDOYBERDIYEV	
Rossiyada turkologiya qurultoyini chaqirishga qilingan harakatlar	48
Emrah YILMAZ	
Türkiye'de Türkoloji'nin tarihsel seyri ve akademik inşası.....	62
Hezretgulı DURDIYEV, Kasım GAYİPOV	
Latin alfabesine geçiş sürecinde Birinci Türkoloji Kurultayı'nın stratejik rolü.....	82
TURKOLOG OLIMLAR HAYOTI	
ЮЛДАШЕВ Мусо Мухаммадиевич, ЮЛДАШЕВА Дильшода Мусаевна	
Игорь Валентинович Кормушин и его вклад в развитие тюркологии: исследовательское, организационное и международное измерения.....	90
TURKIY TILLAR VA TILSHUNOSLIKKA OID TADQIQOTLAR	
Игорь Валентинович КОРМУШИН	
О некоторых особенностях данных Махмуда Кашгари по тюркским диалектам XI в.	100
СДОБНИКОВ Вадим Витальевич	
Основные подходы к переводу священного корана на узбекский и русский языки	107
ЗУБАЙДУЛЛАЕВ Ибодулло Амриллоевич	
Роль тюркских языков как посредников в заимствовании исламской религиозной лексики в русский язык: исторический и лингвокультурологический аспекты.....	116
Narbibiş ŞAMMAÏEWA	
Frazeologik birlikleriñ sözlükde yerleşdirilişi.....	123
XOLMANOVA Zulxumor Turdiyevna	
Turkiy tillardagi lug'aviy birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish va ma'lumot berish funksiyasi.....	130
MAVLONOV Axmadjon Xoshimovich	
Qipchoq shevasi leksikasining tarkibiy-mazmuniy tahlili.....	137
Nuriddin Abdumannonovich ALTINBOYEV	
Turk maqollarida zoonimlarning lingvomadaniy talqini: oila konsepti doirasida.....	148
Shakhnoza KHUSHMURODOVA	
The social nature of language and its role in shaping identity	156
XUSANOVA Gulasal Shuhratjon qizi	
Turli millat o'yinlari nomlarining etimologik tahlili	161
ADABIY ALOQALAR, QIYOSIY TILSHUNOSLIK VA ADABIYOTSHUNOSLIK	
SALOHİY Dilorom Isomiddin qizi	
“Boburnoma”da ayollar timsollari tadqiqi	167
Ekrem Çulfa	
21. yüzyılın Psikososyal ve pedagojik krizlerine karşı bir panzehir: Ali Şir Nevâî'nin “insan-ı kâmil” paradigması	178
Akram Haydarovich TOSHPO'LATOV	
Metamorfoza hodisasining badiiy-falsafiy ahamiyati	188
Foziljon SHUKUROV	
Isomiy Samarqandiyning “Futuh us-salotin” asarida Nizomiy dostonchilik an'alariga ergashish.....	197
MUXITDINOVA Badiya Muslihiddinovna, AXMEDOVA Baxtigul Xaitmurot qizi	
“Alpomish” dostoni va “Kitobi Dada Qo'rqut” asarida farzandsizlik motivi	205
ЮСУПОВА Шохсанам Мирзали кизи	
Прагматический анализ табуированных единиц в художественном тексте и методика интерпретации в полиэтнической аудитории.....	210
TURKIY XALQLAR TARIXI	
Zhalgas AYT MURATOV, Janilsin AYT MURATOVA	
İlk Karakalpak oyuncusu ve sanat emekçisi.....	217
DAVRONOV Xolbek Zokir o'g'li	
XVI asr ikkinchi yarmida Usmonli – Buxoro diplomatiyasi va unda Eron omili	225
Shoira HAMDAMOVA	
Samarqand viloyatida vaqf mulklarining boshqaruvi: Maxdumi Xorazmiy madrasasi vaqfnomasi tahlili	232

AZIZ MUSHTARIY!

Jurnalimizning ushbu soni 100 yilligini nishonlayotganimiz Birinchi Boku Turkologiya qurultoyining tarixiy va ilmiy merosi, alifbo munozaralari hamda sohaning akademik shakllanishiga bag'ishlangan teran tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. Maqolalarning asosiy mazmunini Mahmud Koshg'ariyning dialektologik ma'lumotlaridan tortib, Qur'oni Karimning o'zbek va rus tillaridagi tarjimalariga doir asosiy yondashuvlargacha, turkiy tillardagi leksik-semantik birliklarning milliy tafakkurni aks ettirish funksiyasidan madaniy o'zlikni shakllantirishdagi lisoniy omillargacha bo'lgan keng ko'lamli mavzular tashkil etadi. Shuningdek, rus tilidagi islomiy terminologiya shakllanishida turkiy tillarning vositachilik roli, maqollardagi zoonimlarning lingvokulturologik tahlili, frazeologik birliklarning leksikografik talqini va badiiy matnlardagi tabu birliklarning pragmatik tahlili kabi o'ziga xos mavzular fanlararo uslubda tadqiq etilgan. Alisher Navoiyning "Komil inson" paradigmasi, "Boburnoma"dagi ayollar timsollari, Alpomish va Qo'rqut ota kitobidagi mushtarak motivlar hamda Nizomiy dostonchilik an'analarining Futuhu's-Salotin asaridagi akslari sinchiklab o'rganilgan. Bundan tashqari, metamorfoza hodisasining falsafiy asoslari, XVI asr Usmonli–Buxoro diplomatiyasi, Samarqanddagi vaqf mulklari boshqaruvi va qoraqalpoq sahna san'atining ilk namoyandalari kabi sotsiomadaniy tadqiqotlar turkologiya sohasiga yangi ufqlarni ochib beradi. Tahrir hay'ati sifatida turkiy dunyoning til, tarix va san'at merosiga nur sochuvchi ushbu boy ilmiy xazinani sizlarga taqdim etayotganimizdan mamnunmiz.

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

This issue of our journal brings together in-depth studies focusing on the historical and scientific legacy of the First Turkology Congress in Baku, of which we celebrate the 100th anniversary, along with alphabet discussions and the academic construction of the field. The core axis of the articles ranges from Mahmud al-Kashgari's dialectological data to the fundamental approaches in the translations of the Holy Quran into Uzbek and Russian; and from the function of lexical-semantic units in reflecting national thought in Turkic languages to linguistic factors in the shaping of cultural identity. Within this framework, unique topics such as the intermediary role of Turkic languages in the formation of Islamic terminology in Russian, the linguacultural analysis of zoonyms in proverbs, the lexicographical placement of phraseological units, and the pragmatic analysis of taboo expressions in literary texts have been examined through an interdisciplinary method. Ali Şîr Nevâî's "The Perfect Human" paradigm, female figures in the Baburnama, common motifs in Alpamysh and the Book of Dede Korkut, and the reflections of the Nizami poetic tradition in the work Fütûhü's-Selâtin have been meticulously analyzed. Furthermore, sociocultural studies such as the philosophical background of the metamorphosis phenomenon, 16th-century Ottoman–Bukhara diplomacy, the management of waqf properties in Samarkand, and the pioneers of Karakalpak performing arts open new windows for Turkology research. As the Editorial Board, we take great pride in presenting this rich heritage that sheds light on the linguistic, historical, and artistic legacy of the Turkic world.

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

Dergimizin bu sayısı; 100. yılını idrak ettiğimiz Bakü Birinci Türkoloji Kurultayı'nın tarihsel ve bilimsel mirası, alfabe tartışmaları ve sahanın akademik inşası üzerine odaklanan derinlikli çalışmaları bir araya getirmektedir. Yazıların ana eksenini; Mahmut Kaşgarlı'nın diyalektolojik verilerinden Kur'an-ı Kerim'in Özbekçe ve Rusça tercümelerindeki temel yaklaşımlara, Türk lehçelerindeki leksik-semantik birimlerin milli tefekkürü yansıtırma işlevinden kültürel kimliğin şekillenmesindeki dilsel faktörlere kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Bu çerçevede; Türk dillerinin Rusçadaki İslami terminolojinin oluşumundaki aracı rolü, atasözlerindeki zoonimlerin lingvokültürel tahlili, frazeolojik birimlerin leksikografik yerleşimi ve edebî metinlerdeki tabu ifadelerin pragmatik analizi gibi özgün konular disiplinlerarası bir yöntemle incelenmiştir. Ali Şîr Nevâî'nin "İnsan-ı Kâmil" paradigması, Babürnâme'deki kadın timsalleri, Alpamyş ve Kitab-ı Dede Korkut'taki ortak motifler ile Nizâmî destancılık geleneğinin Fütûhü's-Selâtin eserindeki akisleri titizlikle irdelenmiştir. Ayrıca metamorfoz hadisesinin felsefi arka planı, XVI. yüzyıl Osmanlı-Buhara diplomasisi, Semerkant'taki vakıf yönetimi ve Karakalpak sahne sanatlarının öncü isimleri gibi sosyokültürel çalışmalar, Türkoloji araştırmalarına yeni pencereler açmaktadır. Yayın Kurulu olarak; Türk dünyasının dil, tarih ve sanat mirasına ışık tutan bu zengin birikimi sizlerle buluşturmanın kıvancını yaşıyoruz.

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В данный номер журнала включены исследования, посвященные историческому и научному наследию Первого Бакинского тюркологического съезда, 100-летие которого мы празднуем в текущем году, дебатам об алфавите и академическому становлению тюркологии. В центре внимания — широкий спектр тем: от диалектологических сведений Махмуда Кашгари до основных подходов к переводам Корана на узбекский и русский языки, от функции отражения национального сознания лексико-семантических единиц в тюркских языках до языковых факторов лультурного самосознания. Кроме того, в междисциплинарном аспекте исследованы такие темы, как посредническая функция тюркских языков в формировании исламской терминологии в русском языке, лингвокультурологический анализ зоонимов в пословицах. В выпуске основательно изучены парадигма «Совершенного человека» Алишера Навои, женские образы «Бабур-наме», общие мотивы в поэме «Алпамыш» и «Книге моего деда Коркута», а также традиции поэмотворчества Низами в произведении «Футух ус-салатин». Философские основы явления метаморфозы, вопросы Османско-Бухарской дипломатии XVI века, вакуфного управления в Самарканде, исследование первых представителей каракалпакского сценического искусства и другие социокультурные исследования открывают новые горизонты в тюркологии. Редакционная коллегия рада представить вам это богатое наследие, освещающее язык, историю и искусство тюркского мира.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

TURLI MILLAT O‘YINLARI NOMLARINING ETIMOLOGIK TAHLILI

XUSANOVA Gulasal Shuhratjon qizi,

Farg‘ona davlat universiteti, ingliz tilini o‘qitish
metodikasi kafedrasida katta o‘qituvchisi, PhD
(Farg‘ona, O‘zbekiston)

 E-mail: g.xusanova@pf.fdu.uz

 ORCID: 0009-0002-7696-8168

 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19695766>

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada o‘zbek xalqi va jahon xalqlarining milliy qadriyatlari tizimidan mustahkam o‘rin egallagan, eng ommaviy ijtimoiy-madaniy tadbirlardan biri hisoblangan milliy xalq o‘yinlarining lisoniy va etimologik tabiatini tadqiq etishga asosiy e‘tibor qaratilgan. Tadqiqot jarayonida milliy o‘yinlarning leksik-semantik qurilishi va ularning nomlanish tarixi bilan bog‘liq bo‘lgan chuqur etimologik tahlillar ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Xususan, turkiy tillarning bebaho xazinasi va asosi bo‘lmish Mahmud Koshg‘ariyning “Devonu lug‘atit turk” asari, buyuk mutafakkir Alisher Navoiyning dostonlari hamda Zahiriddin Muhammad Boburning “Boburnoma” asarida tilga olingan qadimgi turkiy o‘yin nomlari, ularning kelib chiqishi, genezisi va asrlar davomida yuz bergan semantik transformatsiyasi atroflicha yoritilgan. Maqolada xalq o‘yinlarining nafaqat jismoniy tarbiya vositasi, balki milliy mentalitet, o‘ziga xos madaniyat va tarixiy xotirani kelajak avlodga bezavol yetkazishdagi o‘rni boy folklor namunalari orqali tahlil qilingan. Shuningdek, o‘yin nomlarining turli tillardagi o‘xshash hamda farqli jihatlari qiyosiy o‘rganilib, ularning etimologik ildizlari bo‘yicha muhim ilmiy xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so‘zlar: *madaniyatshunoslik, sotsiologiya, madaniy urf-odatlar, sotsiologiya, bolalik, jamiyat, sivilizatsiya.*

ETYMOLOGICAL ANALYSIS OF THE NAMES OF GAMES OF DIFFERENT NATIONS

KHUSANOVA Gulasal Shukhratjon kizi,

PhD, Fergana state university, teacher of department of
english language teaching methodology
(Fergana, Uzbekistan)

Abstract

This scientific article focuses on investigating the linguistic and etymological nature of national folk games, which hold a significant place in the system of national values of the Uzbek people and other world nations as prominent socio-cultural events. Throughout the research, a profound etymological analysis regarding the lexical-semantic structure and naming history of national games is scientifically substantiated. Specifically, the names of ancient Turkic games mentioned in the “Divanu Lughatit Turk” by Mahmud Kashgari, the poems of the great thinker Alisher Navoi, and the “Baburnama” by Zahiriddin Muhammad Babur are explored in depth, focusing on their origins, genesis, and semantic transformations over centuries. The article analyzes the role of folk games not only as a tool for physical education but also as a vital medium for preserving national mentality, unique culture, and historical memory for future generations, drawing on extensive examples of folklore. Furthermore, the similarities and differences in game

nomenclature across various languages are examined, yielding comprehensive scientific conclusions about their etymological roots and cultural significance in a global context.

Key words: *cultural studies, sociolinguistics, cultural traditions, sociology, childhood, society, svilization.*

ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НАЗВАНИЙ ИГР РАЗНЫХ НАРОДОВ

ХУСАНОВА Гуласал Шухратжон кизи

Ферганский государственный университет, старший преподаватель
кафедры методики преподавания английского языка, PhD
(Фергана, Узбекистан)

Аннотация

Данная научная статья посвящена исследованию лингвистической и этимологической природы национальных народных игр, которые занимают прочное место в системе национальных ценностей узбекского и других народов мира как массовые социально-культурные мероприятия. В ходе исследования научно обоснован глубокий этимологический анализ, касающийся лексико-семантической структуры и истории наименований национальных игр. В частности, подробно рассматриваются названия древнетюркских игр, упомянутых в «Дивану лугат ит-турк» Махмуда Кашгари, в поэмах великого мыслителя Алишера Навои и в «Бабур-наме» Захириддина Мухаммада Бабура, с фокусом на их происхождение, генезис и семантические трансформации, происходившие на протяжении веков. В статье на основе богатых фольклорных примеров анализируется роль народных игр не только как средства физического воспитания, но и как важного инструмента сохранения национального менталитета, уникальной культуры и исторической памяти. Кроме того, проведено сравнительное изучение сходств и различий в названиях игр в разных языках, на основе чего сформулированы важные научные выводы об их этимологических корнях и культурной значимости в мировом контексте.

Ключевые слова: *культурология, социолингвистика, культурные традиции, социология, детство, общество, цивилизация.*

Kirish

Xalq milliy o‘yinlari milliy qadriyatlar tarkibidagi xalqning eng sevimli, ommaviy, ma’naviy tadbirlaridan biridir. Ma’lumki, inson o‘z hayotida o‘yin, o‘qish, mehnat va dam olish kabi mashg‘ulotlar bilan band bo‘ladi. Inson hayotining dastlabki davrlarida o‘yin asosiy faoliyat hisoblanadi, keyin o‘qish bilan baravar davom etadi, undan so‘ng esa o‘yin kamayib, uning o‘rnini o‘qish va mehnat faoliyati egallaydi. Odamzod tarixining dastlabki davrlarida o‘yinlar hayotda muhim o‘rin tutgan. O‘yinlar yordamida insoniyat o‘sgan, ulg‘aygan, chiniqqan, jismonan baquvvat bo‘lgan, aqlan, ruhan rivojlangan, ma’naviy kamol topgan. Milliy o‘yinlarimizning tarixi uzoq o‘tmishga borib taqaladi. Xususan, Amir Temur [Amir Temur, 1996: 4], Abu Ali ibn Sino, Mahmud Koshg‘ariylar asarlarida ham bolalar ijodkorligi va folklor o‘yinlariga taalluqli ma’lumotlar juda ko‘plab uchraydi. O‘yinlarimiz xalqimiz singari qadimiy va boydir. Xalq o‘yinlarining nomlanishi va ularning o‘ynalish tartibi to‘g‘risida turkiyzabon olim Mahmud Koshg‘ariy o‘zining “Devonu lug‘otit turk” asarida qimmatli ma’lumotlar keltiradi. U keltirgan ma’lumotlar o‘yinlarning tarixiy zaminga va asosga ega ekanligini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Darhaqiqat, o‘yin nomlari va o‘yinlarning o‘ynalish tartibi avloddan avlodga o‘tib kelgan. Afsuski, qadimgi o‘yin nomlari bizgacha deyarli yetib kelmagan. Koshg‘ariy lug‘atida zikr etilgan qadimgi o‘yinlar nomini, o‘ynalish tartibini tiklash va tatbiq etish o‘zbek xalqi uchun katta ahamiyatga egadir. Zero, o‘yinlar xalq madaniyatining ajralmas bir bo‘lagidir. “Devonu lug‘otit turk” asarida anchagina o‘yinlarning nomlari keltirilgan. Alisher Navoiy, Zahiriddin Muhammad Bobur [Zahiriddin Muhammad Bobur, 1989: 9] asarlarida “Chavgon” o‘yini haqidagi ma‘lumotlarni uchratishimiz mumkin. Firdavsiyning “Shohnoma”sida esa “Chavgon” o‘yini haqida voqea bayon qilinadi. M.Koshg‘ariy o‘yin nomini chavgon to‘pini uradigan cho‘p nomidan olganligini ta’kidlaydi [M.Koshg‘ariy, 1996: 8]. Chavgon cho‘pi shu nom bilan atalgan bo‘lib, fors-tojikcha so‘zdir. Uning ma‘nosi “uchi egri, uzun tayoq” deganidir.

Koshg‘ariy lug‘atidan o‘rin olgan o‘yinlardan biri “ko‘chirma o‘yini”, ya’ni “O‘n to‘rt” degan o‘yindir. Yerga qo‘rg‘onga o‘xshatib to‘rtta eshik qilinadi. Shu eshiklardan yumaloq tosh yoki yong‘oq tashlab o‘ynaladi. Koptok bilan o‘ynaladigan o‘yinlarimizning ham turlari ko‘p bo‘lgan. Xususan, “Mungiz-mungiz” degan bolalar o‘yini ham mavjud bo‘lib, bu o‘yin quyidagicha o‘ynalgan: bolalar uncha katta bo‘lmagan chuqur atrofida o‘tirishadi va sonlari orasiga ho‘l qum olib to‘ldiradilar. So‘ng qumni qo‘llari bilan uradilar. Ulardan biri (onaboshi): “mungiz-mungiz”, – deydi. Qolganlari: “na mungiz”, – deydilar. Onaboshi birin-ketin shoxli hayvonlar nomini aytadi, bolalar takrorlaydilar. Onaboshi shu nomlar orasiga tuya, ot kabi shoxi yo‘q hayvonlarning nomlarini aytib bolalarni chalg‘itadi. Bolalarning birortasi onaboshi ketidan shoxsiz hayvonning nomini aytib yuborsa, o‘yin shartiga muvofiq uni chuqurga itarib yuborishadi. Bu o‘yin yosh avlodning tafakkurini o‘stirish, atrof-muhitga e’tiborli bo‘lish kabi ko‘nikmalarning shakllanishiga yordam beradi.

Tarixiy manbalarga qaraganda, quyi paleolit davrida (taxminan, 40-41 ming yil ilgari) yer yuzining shimoliy qismida totemga oid “Ayi q bayramlari” ham bo‘lgan. Totem-ayiqqa bag‘ishlangan afsonalarda bu bayram haqida ba’zi ma‘lumotlarni o‘qish mumkin. “Ayi q bayrami”ning variantlari va elementlari Sibir xalqlarining ba’zilarida XX asr boshlarida ham saqlangan va bunday bayramlarda ayi q timsolidagi kishi bosh qahramon bo‘lib, u ayiqning qiliqlarini bajarib, raqsga tushib yurgan. O‘rta Osiyoda esa “Ayi q o‘yini” (pantomimik raqs sifatida) hozirgi davrgacha yetib kelgan. O‘zbekiston hududida, shuningdek, Turkiya, Hindiston mamlakatlari hamda Kavkazorti respublikalarining ayrim shahar ko‘chalarida ayi q o‘ynatib yurgan odamni ko‘rish mumkin. Ular odamlar gavjum joylarda kichik tomosha ko‘rsatib yurishadi. Ehtimol, bu qadimiy ayi q o‘yinidan bizgacha yetib kelgan totem-hayvonlar o‘yining bir ko‘rinishi bo‘lishi ham mumkin.

Natija va muhokama

Yuqorida ta’kidlanganidek, barcha millatlar o‘z o‘yinlarining nomlarini o‘zlarining qadriyatlaridan kelib chiqib, milliy urf-odatlariga tayangan holda nomlaydi. Misol uchun, Hindistonda “Anju kal” o‘yini mavjud bo‘lib, uning tarjimasini “besh tosh” demakdir. Hindiston milliy o‘yinlarining eng oldi qatoridan joy olgan ushbu o‘yin, beshta yoki yettita toshchalar yordamida o‘ynalgani uchun ham shunday nomlanadi. O‘yinning aynan shunday nomlanishiga yana bir sabab shuki, o‘yin besh bosqichda o‘tkaziladi va har bir bosqichda sekin-asta murakkablasha boradi.

Hindistonning “Besh tosh” o‘yiniga yaqinroq keladigan, biroz o‘xshaydigan o‘yin inglizlarda “Knucklebones” deb yuritiladi. Ushbu so‘zning ma‘nosi – “to‘piq suyagi”. Chunki ushbu o‘yin dastlab o‘ynalishni boshlanganida qo‘y yoki shunga o‘shash jonivorlarning to‘pig‘idagi kichkina suyak qismi orqali o‘ynalgan. Shuning uchun ham “Knucklebones”, ya’ni

“to‘piq suyagi” deb nomlangan. Ushbu o‘yin garchi hozir ingliz davlatlarida ham turli toshlar, kattakon urug‘ yoki chig‘anoqlar va ba‘zida kichkina kubikchalar, metall yoki plastika bo‘lagi yordamida o‘ynalsa-da, uning nomlanish tarixi hozirgacha saqlanib qolgan. Ushbu o‘yinga o‘xshash ba‘zi variantlar: “Ikki marta sakrash”, “Qafasdagi cho‘chqalar”, “Panjara ustida”, “Savatdagi tuxumlar” (yoki “Savatdagi gilos”), “Uchuvchi gollandiyalik”, “Dunyo bo‘ylab” va boshqalar.

Xuddi shu o‘yin, ya‘ni “Besh tosh” o‘yini ona tilimizda “To‘p tosh” deb yuritiladi. Ba‘zi dialektlarda “Besh tosh” deb ham ataladi. Bu nomning qo‘yilish tarixi ham yuqoridagilarga o‘xshaydi. Avvalo, o‘yin beshta toshdan iborat bo‘ladi. So‘ngra o‘yinda ikkita bola qatnashadi. Kim oldin beshta tosh yig‘ib kelsa, o‘yinni o‘sha boshlaydi. Birinchi o‘ynovchi besh toshchani “darvoza” qilib qo‘yilgan panjaralari oldiga tashlaydi. Ulardan birini ikkinchi qo‘liga oladi. Uni kuzatib turgan o‘rtog‘i qolgan to‘rtta toshchani bittasini “asos” deb ko‘rsatadi. Shundan so‘ng birinchi bola toshchalarni “darvoza”ga kiritib boshlaydi, “asos” hammadan keyin kiritiladi va boshqa toshchalarni kiritayotganda u qimirlamasligi kerak. Shundan so‘ng hamma toshchalarni yig‘ib, kaftiga olib, yuqoriga irg‘itadi va kaftining orqasida nechta toshcha qolsa, o‘shancha ochko olgan bo‘ladi. Agar kaftining orqasida bitta ham toshcha qolmasa, o‘yinni o‘rtog‘i davom ettiradi. Eng ko‘p ochko to‘plagan bola g‘olib hisoblanadi. “To‘p tosh” barcha fasllarda ko‘chada, hovlida, uyda o‘ynaladi. Demak, barcha toshchalar to‘p qilib bitta joyga, ya‘ni “darvoza”ga kiritilgani va bitta joyga to‘plangani uchun ham “To‘p tosh” deb ataladi.

Mashhur o‘yinlardan yana biri “Tag” [Merriam-Webster, 2020: 15] deb nomlanib, bu so‘z “belgilash”, “yorliq” tushunchalarini anglatadi. 2018-yilda ijtimoiy tarmoqlarda keng tarqalgan “How old were you when you found out...?” (Buni bilganingizda necha yoshda edingiz...?) nomli trend doirasida ushbu o‘yin nomi “Touch and Go” (“Tegin va bor”) iborasining qisqartmasi (akronimi) ekanligi haqidagi farazlar ilgari surildi. Garchi bu izoh xalq etimologiyasi darajasida ommalashgan bo‘lsa-da, tilshunoslikda so‘zning kelib chiqishi ko‘proq teginish va belgilash harakati bilan bog‘liq o‘zaklarga borib taqalishi ta‘kidlanadi. Biroq snopes.com sayti tomonidan olib borilgan izlanish bu noto‘g‘ri ekanligini aniqladi. Merriam-Webster lug‘atiga ko‘ra, “teg” nomining kelib chiqishi hamon noma‘lum, Oksford inglizcha lug‘ati esa uni “tig” so‘zining bir varianti deb taxmin qiladi, boshqa manbalarga ko‘ra esa “tag” so‘zi bu “tick”, ya‘ni “belgilamoq” so‘zining bir varianti bo‘lishi mumkin.

“Teg, ya‘ni quvlashmahoqqa o‘xshash o‘yinlar miloddan avvalgi IV asrdayoq o‘ynab kelingan. Yunon shoirasi Erinna o‘zining “Distaff”¹ she‘rida bir qiz (bu qiz bu yerda “toshbaqa” deb ataladi, ya‘ni quvlaydigan shaxs) boshqa qizlarni quvlashi, boshqa bir qizni ushlashi, ushlangan qiz esa “toshbaqa”ga aylangani haqida so‘zlaydi, bu esa “quvlashmahoq” o‘yini miloddan avvalgi asrlarda ham mavjud bo‘lgan degan fikrimizni isbotlaydi.

Shuningdek, Hindistonda “Xo-xo” (quvlashmahoqning bir turi) ming yillar davomida u yoki bu shaklda kabaddi bilan birga o‘ynalgan, ularning o‘yinlarining ba‘zi jihatlari “Mahabharata”da, taxminan, eramizning 300-yillarida yoki undan oldin tilga olingan [<https://en.wikipedia.org/wiki/Mahabharata>].

“Teg”ning ba‘zi o‘zgarishlari qadimgi Hindiston tarixidagi ayrim narsalarni ifodalash uchun nazariy asos qilib olingan. Misol uchun, an’anaviy bengal gollachut o‘yini. Bunda o‘yinchilar raqiblar tomonidan belgilanmasdan aylana maydondan chiqib ketishga harakat qiladilar. Hind vodiysi sivilizatsiyasi davrida qullarning qochishga urinishlarini ifodalashi

¹ <http://www.attalus.org/poetry/erinna.html>

mumkinligini ko‘rsatadigan dalillar aynan shu o‘yinda o‘z ifodasini topadi, chunki aynan “chhut” so‘zi “yugurmoq” yoki “qochmoq” degan ma‘noni anglatadi [<http://api.ziyouet.uz/uploads/books/48880/5b42ecac9a889.pdf>].

Vatanimizda esa yuqorida sanab o‘tilgan o‘yinlar “Quvlashmchoq” deb ataladi. O‘yinda, asosan, to‘rt-beshta bola qatnashadi. Oldin chek tashlanadi, nechta bola bo‘lsa, shuncha raqamlar alohida qog‘ozlarga yozilgan bo‘ladi. Eng oxirgi raqam kimga tushsa, o‘sha quvlaydi, qolganlari esa qochadi. Qochayotganda har bir bola tutqich bermaslikka intilib, quvong‘ichga qarab shovqin solgan holda shunday deydi:

Baliqchi, baliqchi,
Bizni tutib ko‘ring-chi.

Shu taxlitda quvong‘ich (quvlayotgan odam) mazax qilinadi. Quvlagan kimni tutsa, navbatdagi o‘yinda o‘sha bola boshqalarni quvlaydi. O‘yin shu taxlitda davom etadi. O‘yinda o‘ynovchilardan chaqqonlik talab qilinadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, bolalar o‘yinlari nomlarining tarixiy-etimologik tadqiqi va tuzilishi, ularning ma‘nosini izohlash, o‘zbek tilining hududiy va umumiy lingvodidaktik lug‘atlarini yaratish leksikografiyaning asosiy vazifalaridan bo‘lib qolmoqda. Bu yo‘lda, avvalo, leksik birliklarni farqlash, ularni manbalar asosida izlash va, albatta, ilmiy-nazariy asoslarini yaratish borasida jiddiy tadqiqotlar olib borish zarur. Milliy ma‘naviyatimiz va til madaniyatimizning rivoj topishiga fanning boshqa barcha sohalari qatori o‘yin nomlari ham o‘z ulushini qo‘shishi lozim. Ayni paytda lingvokulturologiyaga xorijiy tillardan o‘zbek tiliga bevosita yoki bilvosita kirib kelayotgan o‘yin nomlari rivoyatlarda mujassam bo‘lgan milliy ma‘naviyat va til madaniyatini xalqqa asliga monand tarzda yetkazib berish talab qilinadi. Leksik birliklarning vazifasi o‘yin nomlarini ijodkor tomonidan mohirona tasvirlangan milliy ma‘naviyat va til madaniyatining tarixiy-etimologiyasini chuqur o‘rganishdan iborat. Agar tilshunos asliyatda noto‘g‘ri talqin etsa, birinchidan, asliyatdagi asar va uning muallifi hamda ana shu xalq sha‘niga dog‘ tushirib qo‘yadi. Ikkinchidan, tarjima tili xalqning milliy ma‘naviyati va til madaniyatiga nisbatan nojoizlik paydo bo‘ladi. Bolalar o‘yinlari nomlarining tarixi, etimologiyasini to‘liq tushunilishi bir jihatdan o‘quvchi yoki tinglovchiga ham bog‘liqdir, ya‘ni qardosh tillarda so‘zlashuvchi insonlar bir-birlarining tillaridagi terminlarni ortiqcha izohlarsiz bemalol tushuna olishlari mumkin. Chunki bu xalqlar madaniyati, urf-odatlarining bir-biriga yaqinligi sababli ularni ifodalovchi so‘zlar ham nisbatan o‘xshash yoki semantik jihatdan uyg‘unlikka ega boladi. Bundan tashqari lingvokulturologik jihatlari boriki, ularni boshqa deyarli barcha tillarda muvofiq ekvivalentlari mavjud. Yuqoridagilardan kelib chiqib shuni ayta olamizki, bolalar o‘yinlari nomlari etimologiyasi anchayin olis tarixga borib taqaladi va xalqning shakllanishi, urf-odati, an‘analari va milliyligini hozirgi kungacha saqlanib qolishi va bizgacha yetib kelishiga zamin yaratadi.

Iqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

1. Djurayeva R., Tojiboyeva H.M., Nazirova G.M. Maktabgacha ta‘lim yoshdagi bolalarga ta‘lim-tarbiya berishning zamonaviy tendensiyalari. – Toshkent, 2015. – 289 b.
2. Safarov O. O‘zbek xalq bolalar o‘yinlari. – Toshkent: Sharq, 2013. – 176 b.
3. Abu Rayhon Beruniy. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. –Toshkent: Fan, 1998. – 487 b.
4. Amir Temur. Temur tuzuklari. – Toshkent: Ijod press, 2019. – 165 b.

5. Avloniy A. Turkiy guliston yohud axloq. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensklopediyasi nashriyoti, 2004. – 96 b.
6. Mirzo Ulug‘bek. To‘rt ulus tarixi. – Toshkent: Cho‘lpon, 1993. – 352 b.
7. Mahmudxo‘ja Behbudiy. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Ma‘naviyat, 1999. – 279 b.
8. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. – Toshkent: Cho‘lpon, 1989. – 257 b.
10. “Milliy o‘yinlar”. <https://www.savol-javob.com/milliy-oyinlar/>. 4-avgust 2022-yil.
13. Kun.uz internet sahifasi: <https://kun.uz/uz/news/2022/O3/20/otma-tayoq-girboydi-dim-dim-yoqolib-borayotgan-xalq-oyinlaridan-qaysilarini-bilasiz>
14. Emery D. “Etymology of Tag”. Snopes.com. Snopes Media Group Inc. Retrieved: 16 November 2020.
15. М.Кошғарий. Девону-луғатит-турк (Туркий сўзлар девони)/ Нашрга тайёрловчи Қ.Содиқов. – Тошкент: Ғ. Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2017. – 464 б.
16. <https://en.wikipedia.org/wiki/Mahabharata>.

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,
Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article is presented on 8-10 pages;
- Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 key words should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as “Figure”. Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
- Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages
- The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
- Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
- Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
- Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqanda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUIYIDAGI YO'NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoslik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pochta:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
- 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
- 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
- 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
- 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
- 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
- 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
- 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
- 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snoskalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
“ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и внизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа А4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекондованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğretim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmî yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar “Resim” olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
- Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
- Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
- Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalinden yazar(lar) sorumludur.
- Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
- Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
- Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2026-yil 24-martda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2026-yil 27-martda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturasini.

Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i –15,4.

Adadi 15 nusxa. Buyurtma №806

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9

772992

922004